

Prof. em. dr hab. Ryszard Lipczuk

Uniwersytet Szczeciński

Recenzja w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego dr Tomaszowi Żurawlewowi

Dr Tomasz Żurawlew w roku 2002 uzyskał w Uniwersytecie Warmińsko-Mazurskim w Olsztynie tytuł magistra filologii germańskiej. Praca magisterska dotyczyła tematu przekładu baśni braci Grimm na język polski. W roku 2008 na Wydziale Filologiczno-Historycznym Uniwersytetu Gdańskiego obronił pracę doktorską *Poetyka ironii w twórczości Wisławy Szymborskiej w oryginale oraz w przekładach*.

Od roku 2008 pracuje w Katedrze Filologii Germańskiej (wcześniej: Katedra Języka Niemieckiego) w Instytucie Językoznawstwa Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie. W latach 2008-2011 był wykładowcą w Pomorskiej Wyższej Szkole Humanistycznej w Gdyni na kierunku Filologia Germańska.

Dane naukometryczne

Liczba cytowani wg Google Scholar 17, w tym 8 to autocytowania

Indeks Hirscha wg Google Scholar - 3

Osiągnięcia naukowe

Badania naukowe Habilitanta przejawiające się w jego publikacjach, w tym w rozprawie habilitacyjnej, artykułach naukowych i wystąpieniach konferencyjnych (również w wykładach gościnnych), dotyczą następujących dziedzin: translatologia, stylistyka, frazeologia, etyka języka i komunikacji, sacrum w języku, język poetycki, język mediów, językowy obraz człowieka.

2

Jest autorem – w okresie po doktoracie – pięciu rozdziałów w monografiach, 22 artykułów (w języku polskim, niemieckim, angielskim, francuskim) i trzech recenzji w czasopismach naukowych. Są to w większości czasopisma krajowe, np. *Orbis Linguarum*, *Studia Niemcoznawcze*, *Studia Germanica Gedanensia*, ale też polonistyczne jak *Poradnik Językowy*. Był współredaktorem czterech monografii zbiorowych (brak informacji o procentowych proporcjach wkładu). Wygłosił 18 referatów i wykładów gościnnych, większość na krajowych międzynarodowych i zagranicznych konferencjach naukowych.

W swojej monografii habilitacyjnej *Styl poetycki Cypriana Norwida w przekładzie na język niemiecki*. Kraków: Universitas, 2024, 430 str. dr Tomasz Żurawlew dokonuje analizy piętnastu przekładów na język niemiecki czterech wierszy Cypriana Kamila Norwida: *Moja piosnka*, *Bema pamięci żałobny rapsod*, *Nerwy*, *Krzyż i dziecko*. Dobór utworów nie budzi zastrzeżeń: są to utwory należące do najbardziej znanych w twórczości Norwida, wykazują one bardzo zróżnicowane cechy językowe i stylistyczne.

Autor konsekwentnie stosuje metodę porównywania różnych interpretacji danego utworu i porównywania jego różnych przekładów autorstwa różnych tłumaczy. Każdorazowo dokonuje najpierw analizy ogólnofilologicznej, następnie stylistycznej danego wiersza. Kolejnym krokiem jest omówienie sposobu tłumaczenia ze szczególnym zwróceniem uwagi na kategorie (w oparciu o prace Teresy Skubalanki): ironia, aluzyjność, przemilczanie, paraboliczność, neologiczność, hieratyczność (wzniosłość). Analiza jest niezmiernie drobiazgowa, subtelna, wszechstronna, bierze pod uwagę zarówno leksykę, jak i struktury gramatyczne, strukturę wersyfikacyjną, a również interpunkcję. Przy analizie oryginału i jego tłumaczeń autor uwzględnia intencję poety, warstwę aksjologiczną utworu, zawarty w nim model świata, polsko-niemieckie różnice kulturowe. I tak w tłumaczeniu wiersza *Moja piosnka*

95

tłumacz powinien zwrócić uwagę na takie kategorie stylu jak aluzyjność, przemilczenia, a również na aksjologię chrześcijańską, podczas gdy w *Bema pamięci żałobny rapsod* centralną rolę pełni kategoria hieratyczności. Wnioski zamieszczone po każdej analizie są całkowicie przekonujące. Część empiryczna pracy, zastosowane w niej metody są ważnym wkładem do badań nad przekładem literackim. Analiza i wnioski mogą być z powodzeniem pomocne dla teoretyków, praktyków i krytyków translacji liryki.

Nieco mniej przekonujące są rozważania teoretyczne zawarte w części pierwszej pracy (s. 11-151). Wywody na temat przekładu, stylu, idiosylu, stylu artystycznego, stylu poezji Norwida pokazują co prawda dobrą znajomość literatury przedmiotu i dobrą znajomość tematu, jednak dosyć skomplikowany *nomen omen* styl autora sprawia, że narracja nieraz staje się dla czytelnika trudna w recepcji. Pisanie prostszym językiem na pewno wyszłoby na dobre jakości tych rozdziałów i całej pracy.

Cenne są zestawienia interpretacji różnych autorów i z Polski i z Niemiec.

Bibliografia na końcu pracy, łącznie ze spisem słowników i leksykonów zawiera dużą liczbę pozycji w języku polskim, niemieckim, angielskim. Jako niewielką uwagę krytyczną zanotujmy, że nie zostały uwzględnione germanistyczne prace Piotra Sulikowskiego i Emila Lesnera na temat tłumaczenia na język niemiecki polskich utworów literackich, szczególnie poezji.

Osiągnięcia dydaktyczne

Dr Żurawlew prowadził ze studentami zajęcia różnego rodzaju, w tym wykłady i ćwiczenia z kultury zawodu tłumacza i wstępu do teorii przekładu, wykład z etyki i kultury języka oraz ćwiczenia z praktycznej nauki języka niemieckiego (gramatyka, leksyka języka niemieckiego, konwersacja, język komunikacji

publicznej i mediów), z tłumaczeń ustnych i pisemnych, ze stylistyki. Był promotorem 13 prac licencjackich.

W latach 2008-2024 był zaangażowanym opiekunem Studenckiego Koła Naukowego Młodych Germanistów, inspirując członków zespołu do wystąpień konferencyjnych oraz działań publikacyjnych. Opracował koncepcję ogólnouczelnianych wykładów na temat *Etyka a kultura języka*. Działalność dydaktyczną Habilitanta należy ocenić wysoko.

Osiągnięcia na polu popularyzatorskim oraz organizacyjnym

Dr Żurawlew był współorganizatorem trzech konferencji naukowych, w tym dwóch o charakterze międzynarodowym.

Dużą aktywność wykazywał Habilitant w zakresie popularyzacji nauki. Wygłaszał prelekcje nie tylko w swoim Uniwersytecie, ale też w szkołach, instytucjach oświatowych, w domach kultury. W szkołach ponadpodstawowych realizował autorski program dydaktyczny *Lekcje języka niemieckiego z literaturą*. Wielokrotnie był zapraszany do udziału w audycjach radiowych „Od słowa do słowa”. Od roku 2019 bierze aktywny udział w posiedzeniach Komisji Etyki Komunikacji Polskiej Akademii Umiejętności. W latach 2016-2019 był członkiem Zespołu Etyki Słowa Polskiej Akademii Nauk. W roku 2018 został powołany na członka Zespołu Doradczego Ministra Edukacji i Nauki do spraw programów „Doskonała Nauka” i „Doskonała Nauka II”.

Wnioski

Biorąc pod uwagę osiągnięcia naukowe dr Żurawlewa, jego publikacje naukowe, szczególnie monografię nt. przekładu wierszy Norwida, aktywny udział w konferencjach naukowych, a również bogatą działalność dydaktyczną, popularyzatorską i organizacyjną, oceniam jego całokształt dorobek bardzo

wysoko i z pełnym przekonaniem rekomenduję dra Tomasza Żurawlewa do przyznania mu stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk humanistycznych.

Osiągnięcia naukowe Kandydata spełniają warunki, o których mowa w art. 219 ust. 1 pkt. 2 i 3 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce.

Ryszard Lipiński

Szczecin, dn. 25.06.2025